ויכסהו הענן להר ויקרא אל משה [משה] וכל ישראל עומדין ולא בא הכתוב אלא לחלק כבוד למשה רבי נתן אומר לא בא הכתוב אלא למרק אכילה ושתיה שבמעיו לשומו כמלאכי השרת ר' מתיא בן חרש אומר לא בא הכתוב אלא לאיים עליו כדי שתהא תורה ניתנת באימה ברתת ובזיע שנאמר ¹עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה ⁽א⁾מאי וגילו ברעדה אמר רב אדא בר מתנה אמר רב במקום גילה שם תהא רעדה במאי קא מיפלגי רבי יוסי הגלילי ור"ע בפלוגתא דהני תנאי ⁽ב⁾דתניא בששה בחודש ניתנה תורה לישראל רבי יוסי אומר בשבעה בו ⁽א⁾ מאן דאמר בששה ניתנה ובשבעה עלה ⁽ג⁾(דכתיב ²ויקרא אל משה ביום השביעי) מאן דאמר בשבעה בשבעה ניתנה ובשבעה עלה ⁽ד⁾[דכתיב ויקרא אל משה ביום השביעי] רבי יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא דאמר בששה בחודש ניתנה תורה הלכך זה היה מעשה אחר עשרת הדברות ²וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים למשה ויקרא אל משה ביום השביעי לקבולי שאר תורה דאי סלקא דעתך וישכון כבוד ה' מר"ח ויכסהו הענן להר ויקרא אל משה ביום השביעי לקבולי עשרת הדברות הא קבילו להו משה והא אסתלק ענן משה ורבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי דאמר בשבעה בחדש ניתנה תורה לישראל בשלמא לר' עקיבא היינו דמשכחת לה ⁽ה⁾בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות עשרין וארבעה דסיון ושיתסר דתמוז מלו להו ארבעין יומין דהוה בהר ובשבסר בתמוז נחית ואתא ותברינהו ללוחות אלא לר' יוסי הגלילי דאמר ששה דפרישה וארבעין דהר עד עשרין ותלת בתמוז לא אתבור לוחות אמר לך ר' יוסי הגלילי ארבעין דהר בהדי ששה דפרישה אמר מר ויקרא אל משה משה וכל ישראל עומדין מסייע ליה לר"א דאמר רבי אלעזר ויקרא אל משה משה וכל ישראל עומדין ולא בא הכתוב אלא לחלק לו כבוד למשה מיתיבי קול לו ³קול אליו משה שמע וכל ישראל לא שמעו לא קשיא הא בסיני הא באהל מועד ואי בעית אימא ⁽ו⁾ לא קשיא הא בקריאה הא בדבור ר' זריקא רמי קראי קמיה דר' אלעזר ואמרי לה אמר ר' זריקא ר' אלעזר רמי כתיב ⁴ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכתיב ⁵ויבא משה בתוך הענן מלמד שתפסו הקדוש ברוך הוא למשה והביאו בענן דבי ר' ישמעאל תנא נאמר כאן בתוך ונאמר להלן בתוך ⁶ויבואו בני ישראל בתוך הים מה להלן שביל דכתיב ⁶והמים להם חומה אף כאן שביל: ⁷ויקרא אל משה וידבר למה הקדים קריאה לדיבור לימדה תורה דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא א"כ קורהו מסייע ליה לרבי חנינא דאמר רבי חנינא לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קורהו לאמר אמר ר' ⁽ז⁾(מוסיא בר בריה דרבי מסיא משמיה דר' מוסיא) רבה ⁽א⁾מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור שנאמר ⁷וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר מכלל דתרווייהו סבירא להו מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן דאיתמר מלואים ר' יוחנן ורבי חנינא חד אמר כל הכתוב בהן מעכב בהן וחד אמר דבר המעכב לדורות מעכב בהן שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן מדקאמר ליה ⁽ח⁾ר' שמעון בן לקיש לר' יוחנן אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן ולא קא מהדר ליה ולא מידי תסתיים מאי ביניהו

אמר

במקום גילה. כדכתיב עוז וחדוה במקומו (דה"א טז): **ורבי** עקיבא סבר לה כר' יוסי. בלאו הכי לריך לסבור כר' יוסי כיון דס"ל בשבת פרק אמר רבי עקיבא (דף פו.) חמש עונות ומוכח התם דעל כרחך סבר כר' יוסי: **מסייע** ליה לרבי אלעזר. לא ידענא מה שייך למימר מסייע ליה במילתא דפליגי תנאי ואדרבה כולהו תנאי דלא כוותיה ר' יוסי הגלילי ר' נתן ורבי מתיא בן חרש לבד מרבי עקיבא לחודיה ושמא משום דהלכה כר' עקיבא מחבירו קאמר מסייע ליה: **משה** שמע וישראל לא שמעו. לא מצי לשנויי דהכיא אתיא דלא כר"ע אלא כתנאי דפליגי עליה לעיל דאדרשה דקרא דקול לו קול אליו מסתמא ליכא מאן דפליג:

סמיכה

ויכסהו הענן להר. ולא למשה שהרי כל אותן ששת ימים עלה וירד בהשכמה לומר להם אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים (שמות יט) וישב משה את דברי העם אל ה' ולמחר נאמר לו לך אל העם וקדשתם ולמחר ⁽ג⁾ לך רד העד בעם: **ולא בא הכתוב.** לומר ויקרא אל משה לבדו אלא לחלק לו כבוד: **למרק אכילה ושתיה.** ר' נתן סבר לה כר' יוסי הגלילי דפרישה למשה הואי אך לא ללמוד מכאן ⁽ד⁾ לשאר הנכנסין למחנה שכינה פרישה שלא היתה פרישה זו אלא שבששה ימים הללו נתמרקה אכילה שבמעיים להיות כמלאכי השרת אבל בעלמא לא בעינן מירוק: **לאיים עליו.** הוא נמי סבר לה כר' יוסי הגלילי דפרישה למשה ⁽ה⁾ ולהבדילו מבני אדם שתחול עליו אימה בהיותו לבדו יבין וישים לבבו ליכנס למחנה שכינה באימה: **במקום גילה.** מתן תורה של לוחות דכתיב (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב: **במאי קא מיפלגי.** מה ראייה מביאין לדבריהן: **ניתנה תורה.** עשרת הדברות ומקראי ילפי טעמייהו תנא קמא ורבי יוסי במסכת שבת פרק רבי עקיבא: **מ"ד בששה כו'.** כדי נסבא הכא ופירוש היה בספרים כי היכי דלא תיקשי לך לקמן היאך שלמו ארבעים בי"ז בתמוז שנשתברו הלוחות: **בשבעה עלה.** לקבל הלוחות ושהה מ' יום: **ר' יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא.** הלכך על כרחך ששה ימים ויום השביעי ⁽ו⁾ על כרחך אחר עשרת הדברות היו ופירש משה ששה ימים ובשביעי נכנס לקבל הלוחות: **ור"ע סבר לה כרבי יוסי.** הלכך שביעי זה ז' לחודש היה: **בשלמא לר"ע.** דאמר לא הוי פרישה התם מ' יום ⁽ו⁾ הוא ולא יותר ושלמו בי"ז בתמוז כ"ד בסיון שהרי ו' ימים עברו ממנו ובשביעי עלה וכמה שנכנס בתוך השביעי כשעלה נתעכב ליכד בתוך י"ז בתמוז ⁽ח⁾ שהוא מ' שלימין: **קול לו קול אליו.** וישמע את הקול מדבר אליו (במדבר ז) לו היה יכול לומר וכתב מדבר אליו ° ללמדך שאליו לבדו היה נמשך הקול באהל מועד. משהוקם המשכן ונדבר עמו מעל הכפורת לא היה הקול נשמע לישראל דהאי קרא דוישמע את הקול באהל מועד כתיב רישיה דקרא ובבא משה אל אהל מועד וגו': **שהוא בבל יאמר כו'.** תלמוד לומר לאמר לא אמור הדברים אלא אם כן נותן לו רשות: **מכלל דתרווייהו וכו'.** מהדר לעיל מדאמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן אי מה מלואים כל הכתוב בהן וכו' ואודי ליה מכלל דתרווייהו כו': **ותסתיים.** פלוגתא דרבי יוחנן ורבי חנינא דפליגי בהא מילתא בעלמא תסתיים מהכא דרבי יוחנן הוא דאמר כל הכתוב בהן מעכבא בהן:

דבר

עין משפט נר מצוה

ה א סמג לאוין ע מג"א סימן קנו:

* * *

תורה אור השלם

1. עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה: תהלים ב יא
2. וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד יְיָ עַל הַר סִינַי וַיְכַסֵּהוּ הֶעָנָן שֵׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הֶעָנָן: שמות כד טז
3. וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו: במדבר ז פט
4. וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד יְיָ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן: שמות מ לה
5. וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה: שמות כד יח
6. וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם: שמות יד כב
7. וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר: ויקרא א א

* * *

גליון הש"ס

רש"י ד"ה קול לו כו' ללמדך שאליו. עיין תשובת הר"ם אלשקאר סימן ל"ג:

מסורת הש"ס

א) כריתות ו., ב) שבת פו: ע"ש הגיר' במקום תורה עשרת הדברות תענית כח: ע"ש ותמלא הגיר' כמו שהגיה כאן רש"א, ג) רש"א מ"ז, ד) רש"א, ה) [תענית כו.], ו) [בשאלתות איתא מנסיא], ז) [לעיל ג:].

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאן דאמר בששה בששה ניתנה ובשבעה עלה דכתיב ויקרא. נ"ב פי' ובשבעה עלה בימים שאחר עשרת הדברות עלה ביום השביעי דהוא י"ג לחדש דכתיב ויקרא כו' ולמ"ד כו' בשבעה ניתנה ובשבעה עלה דהיינו ז' לחדש וזה שעלה לקבל הלוחות ושהה מ' יום שפי' רש"י לקמן מ"ד היא: (ב) שם ואי בעית אימא הא והא באהל מועד ולא קשיא כו' רמי קראי אהדדי קמיה: (ג) רש"י ד"ה ויכסהו כו' וקדשתם ולמחר רד העד בעם ותיבת לך נמחק: (ד) שם ד"ה למרק כו'. מכאן פרישה לשאר הנכנסין למחנה שכינה שלא היתה פרישה זו אלא למשה לבדו שבששה ימים הללו כצ"ל: (ה) שם ד"ה לאיים כו' דפרישה למשה הואי ולהבדילו: (ו) שם ד"ה ריה"ג כו' ויום השביעי הכתובים כאן אחר עשרת הדברות היו כצ"ל: (ז) שם ד"ה בשלמא וכו' מ' יום היו ולא יותר ונשלמו בי"ז: (ח) שם בא"ד בתמוז שהיו מ' שלימים:

* * *

תוס' ישנים

הא איסתלק ליה ענן משה. כיון דלא בא אלא לכסותא) את ההר בשביל מתן תורה ואע"ג שעד שלא הוקם המשכן היתה שכינה מצויה לא היה כל כך ענן כבד כמו אותן ששת ימים דלפני מתן תורה אבל אי אמרי' דויכסהו הענן למשה אם כן תסתמא לא הלך לו הענן כל ארבעים יום:

א) [נלע"ל לכסות].